

Pályázatok

Minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betűkből 32 fillér. Pályázatok felvételnek: Budapest, Sip ucca 10. — Hirdetések díja előre fizetendő. —

A budapesti aut. orth. izr. hitközség Torász Emesz iskolájánál melamed-állás jövő évi Chesvan hónapban betöltendő. — Pályázótól megkivánjuk, hogy יריש מורים legyen és יריש מורים-oktatás tekintetében kellő gyakorlattal bírjon. Pályázati kérvények, kor stb. feltüntetésével, valamint képesítési s egyéb okmányok másolataival el látva, a budapesti aut. orth. izr. hitközség eljárásához (VII., Dob-u. 35. l. em.) intézendők, Budapest, 5689. Sziván havában. Az előjáróság.

A borsódmezőkeresztési aut. orth. izr. hitközség keres ez iskola évre חורשי"א" oktatáshoz oly magyar honos melamed-ot, ki képes mint kisegítő שומע ומורה is működni. Fizetés havi 100 P. Pályázati kérvények, kor, családi állapot feltüntetésével, valamint képesítési és egyéb okmányok másolataival ellátva Szántó Lajos iskolaszéki elnök címére intézendők.

A szegedi orthodox izraelita imaegyesület pályázatot hirdet egy szerény igényű ajfesz-sajchet és számsz állásra. Pályázótól megkivánjuk, hogy három elismert orth. rabbitól kábólosszal rendelkezék. Fizetés megállapodás szerint. Utiköltség csak meghívottnak lesz megterítve.

Szeged, 1929. aug. 25.

Holtzer Simon gondnok.

A kecskeméti orth. hitközség-nél szigoruan vallásos, tanult, elsőrangú baál tefiloh ünnepnapokra felvételnek. Utiköltségre csakis meghívott számíthat.

Keresünk a főünnepekre jó baál sáchriszt. Fizetés megegyezés szerint. Utazási költség csak megválasztottnak lesz megterítve.

Derecske, 1929. aug. 27.

Friedmann Ferenc Meisner Sámuel hitk. jegyző. hitk. elnök.

Katzburg Salamon könyvnyomdája

Budapest, Dob ucca 28.

Elvállalja mindennemű nyomtatványok elkészítését. — Specialista héber nyomtatványokban.

מקבל להדפיס ספרים בול ובתנאים קלים.

Apró hirdetések

Hirdetési díjazás: minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betűkből 32 fillér. Állást keresőknek szavankint 13, vastagon szedett betűkből 26 fillér. Apróhirdetések felvétele: Budapest, VII., Sip ucca 10. — Jelíges levelek kettős borítékban válaszbélyeggel ugyanoda intézendők. — Apróhirdetések csak a díj előzetes lefizetése mellett közölhetők.

HUSZONEGY ESZTENDŐ óta közvetít házasságot Nagy Jenő Rákóczi-ut 57-b. — Telefon (cég-nélküli levelzés).

HÁZASSÁGOKAT eredményesen közvetít szigorú diszkreció mellett Rothstein Dávid, S. A. Ujhely, Kossuth Ferenc u. 3.

FÉRJHEZ ADNÁM önhibáján kívül elvált gyermektelen asszony leányomat, oly 40 éven felüli intelligens, vallásos érzelmű férfihez, kinek biztos existenciája van és családja nincs, vagy legfeljebb egy gyermeke. Hozomány 80—40 ezer P között. Bővebb megtudható Briszsk M. főrabbinál, Tasnád. (Judetul Salaj, Románia.)

BENŐSÜLÉS! 30 év körüli vallásos órásságú keresek, aki benősülne nagyobb vidéki városban levő órásságú és ékszerüzletbe. Teljes címmel és referenciákkal írt ajánlatot „Szombat-tartó” jelígre kérek e lap kiadóhivatalába.

NŐSÜLNE 32 éves, vallásos, jó megjelenésű gyermektelen özvegy, jól bevezetett üzlettel. Keres 26—28 éves, intelligens, vallásos, jó családból való leányt némi hozománnyal. Csak teljes című leveleket „Isó mászeles” jelígre a kiadóba.

SÖGORNÓMET, 28 éves nagyon szép, intelligens, háziassan nevelt urileány, férjhez adnám P 4000 hozománnyal, vallásos, önálló existenciával bíró uriemberhez (lehet özvegy is). „Ésesz Chájil” jelígre.

MAGYARUL, NÉMETÜL beszélő, 2 kereskedelmi végzettségű szombattartó urileány, megfelelő állást keres, esetleg elmenne nevelőnőnek. (Zongorázni is tud.) „Iparkodó” jelígre állat.

ÉRETTSÉGIZETT fiatalember házi-tanítói, irodai, gazdasági állást keres. „Szerény díjért”.

ORTHOX בעל שחרית ובעל מוסף sucht Stelle. Adresse in der Administration.

23 ÉVES, jó családból való szerény igényű fiatalember, volt talmudista, aki rőfös, divatárú-és cipőszakmában jártas, állást keres, vidékre is, esetleg más szakmában is. Üzleti munkán kívül gyermekek tanítását is vállalja. Előbbi működéséről jó bizonyítványokkal rendelkezik. „Szorgalmas és megbízható” jelígre a kiadóhivatalba.

FIATAL, jó bizonyítványokkal rendelkező rőfös kereskedő-ségéd, szerény igényű, szombat-tartó állást keres. Kepecs Nánthán, Paks.

JÓ HÁZBÓL való iskolásiut orthodox kóser teljes ellátásra mérsékelt áron elfogadok. Blau, Dobutca 32. Az orth. elemi és polgári iskolával szemben.

ORTHOX családnál két iskolásfiu vagy diák teljes ellátást kaphat, külön tiszta utcai szobában, fürdőszoba használatával, esetleg korrepetálással, szigorú felügyelet mellett. Érdeklődni; Bpest, Westélyni-u. 27. II. em. 9.

PÁLINKAFŐZŐ-MESTER állást keres, szombat és ünnepek megtartásával. Esetleg szezonmunkára is. „Szeszfőző” jelígre.

MÉSZ, fával és szénnel égetett, kömentes minőségben, pontos szállítás mellett állandóan kapható Pollák Zsigmond cégnél, Debrecen, Miklós-u. 13.

PARÓKÁT tartós hullámokka (präparált) hajból legolcsóbban készít Teitelbaum Helén, Miskolc Szentpálvi-u. 1.

GYAKOROLT okl. tanító magániskolát létesítene oly vidéki orth. hitközségben, ahol erre szükség mutatkozik. Erre vonatkozó szives értesítéseket kérem „Magániskola” jelígre e lap kiadóhivatalába.

ISKOLAS GYERMEKEKET szigoruan orth. házban, gyermektelen család teljes ellátásra elfogadok. Izabella-utca 90 II. 14.

SÍRKÖVEK minden kivitelben legolcsóbb gyári áron Schreiber Jakab villanyerőre berendezett sírkövezemében Debrecen, Hunyadi-utca 14.

Felölös szerkesztő és kiadótulajdonos
GROSZBERG JENŐ.

Hoffmann és Társa könyvnyomda
Budapest, VI. Próféta ucca 7

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

ALAPITOTTA:
Groszberg Lipót ז"ל

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., SIP-UTCA 10.
TELEFON: J. 425—90. CSEKKSZÁM: 50.791.
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ

SZERKESZTI:
Groszberg Jenő

A szentföldi vérfürdő

Az egész világ érdeklődését leköltik a fájdalmas palesztinai események. Fáj a szívünk, amikor a bibliai patriarcháink nyughelye Hebron (*Chebrajn*), a misna nagy mesterének Rabbi Jehüdo Hanózi székhelye, Tiberiás (*Tevárjo*), a Sulchan Aruch szerzőjének működése helye, Szaffed (*Czefász*) a zsidó martirologiának egy-egy szomorú állomása lett.

A halottak száma egyelőre még mindig nem állapítható meg pontosan. Az eddigi híradások szerint 100 on felül van a zsidó áldozatok száma, nem tekintve a sok sebesültet. Az országban most már nyugalom van, de kérdés, mikor és hogyan csendesednek le a kedélyek. Az arabok gyűlölete nagy és egyszerűen a zsidó bevándorlás betiltását kívánják. A zsidók mindenben az angol kormányt okolják.

A hebróni vérengzés

A hebróni vérengzésekről iszonyú képet nyújtanak a Jeruzsálembe menekült zsidók. Már pénteken (aug. 23.) pánikhangulat uralkodott a hitközségben. Castel Franko tekintélyes szefárd rabbi elment a kerületi főnökhöz, s oltalmát kérte. A főnök kijelentette, hogy nincs aggodalomra ok. Délután negyednygykor kezdődött a megrohánás. A zsidók ablakait beverték, egy zsidót megöltek. A rendőrség közbe lépésére a tömeg szétoszlott. Szombat reggel azután a tömeg megint megrohanta a zsidó házakat s keletkezett egy teljesen oroszországi minta szerinti pogrom. Betörték a házakba, a férfiakat megsebesítették, a nőket is bántalmazták... Egy zsidó, akinek féllábát amputálták, leányát védeni akarta a rablók ellen, amire kiszúrták a szemét. Hasszon rabbit, aki jó barátságban élt Shedai arabbal, éppen Shedai gyilkolta

meg. Legyilkolták Castel Franko rabbit, aki oltalmat mert kérni; holtestét elégették. Egy zsidót az ajtófélfára kötötték s addig nyomták rá az ajtót, amíg meghalt. Megölték Reismann sajchetot s holtestét hempereggették az uccán. Az angol-bank hebróni igazgatójának, Slonim-nak, házába vagy negyven zsidó személy menekült. Azt hitték, hogy a házigazda páratlan népszerűsége majd menti őket. A rablók betörték, 18 férfiut megöltek. Onnan a bandák a jesiva felé indultak. Egy kis fiu a rendőrségre futott. A rendőrök szemelattára lelőtte egy arab. Egy arra haladó angol tiszt erre lelőtte a gyilkost, amire az arab tömeg rárohant, de a rendőrség megvédte. A jesiván irtózatos mérszárlást vittek véghez a bócherek között. Vagy 60 bócher esett el és 30 arab.

Szaffed szenvedései

Rettenetes sokat szenvedett Szaffed (*Czefász*). Kedden este 6 órakor megtámadták a bandák és a pusztítás éjfélig tartott, amikor részben önvédelmi alakulatoktól visszaüzve elvonultak. Elvonulásuk után 2 órával — jöttek az angol csapatok. Mivel Czefász magasán fekszik és így viz tekintetében külön ellátásra szorul, rettenetes a helyzet. 3000 zsidó léleknek nincs kenyere, sem vize. A várost a teljes pusztulástól csak az Ajelesz Hásáhár-ból, és Kefar Giladi-ból jövő önvédelmi alakulatok mentették meg.

E hét elején Tiberiásban és a szomszéd koloniákban (*Rospino*, *Machnajim*) nagy pánik volt. 1000 beduin betört Ramellába, de a brit katonaság elfogta vezetőjüket és elhárította a veszélyt.

Pogrom Mozában

Mozá-ban nagy bestialitásokat követtek el a bandák. Egy Makleff családot — apát, anyát, két leányt s egy fiút — lemészároltak. A nőkket erőszakoskodtak. 70 arabot letartóztattak.

Rálőttek az operáló orvosra

Jeruzsálem sebesültjei között van a népszerű szefárd Korkidi orvos, akire az arabok akkor lőttek rá, amikor a Miszgov Ládol kórházban egy sebesültet megoperált.

Mentik a Tóratekerceket

A lubawitschi chóságok *Tórat-Chajim* kolóniájából, mert az veszélyeztetett helyen fekszik, 40 széfert átvittek a jeruzsálemi főrabbi hivatalába, amelyet angol katonák őriznek.

Élégedetlenség Angliával

A zavargásokról szóló hírek csak kerülő uton juthatnak a nyilvánosság elé, mivel a palesztinai kormány a legszigorubb cenzurát hozta be. A cionista szervezet nyomatókos figyelmeztetésére állították csak helyre a London és Jeruzsálem közötti összeköttetést. Ebből azután kiderült, hogy a jeruzsálemi vezetőség tiltakozott a kormánytól a zsidó rendőrök lefegyverzése ellen, míg az arab negyedekben állomásozó rendőrök fegyverét meghagyták. Ennek következtében a zsidó negyedek teljesen védtelenek. Az angol hatóságok ezzel szemben azt hozzák fel, hogy a bevonuló katonaság feleslegessé tette a rendőrök fegyverését. Hogy ez nem így van s hogy külön zsidó rendőrökre szükség van, mutatja egy szegény zsidó esete, aki a zsidó városháza felé tartott, a csak angolul beszélő rendőr megállásra szölitotta, a zsidó nem értett angolul s nem állt meg, erre a rendőr lelőtte.

A jóvátétel kérdése

Weitzmann Chajim megjelent a gyarmatügyi minisztériumban, hol Lord Passfield fogadta. Weitzmann a következőképpen formulázta a zsidó követeléseket: a zavargások által okozott károk megtérítése, a bűnös hivatalnokok elbocsátása és új irányzat a palesztinai brit politikában. A gyarmatügyi miniszter állítólag megígérte a jóvátételt, ez volt a lapokban, de azután megjelent egy cáfolat, amelynek értelmében nincs döntés.

Hallgat a főbiztos

Az angol adminisztráció csőd-jének mondják a következő esetet. Gadera gyarmat lakószíj fejezettel kezükben megvédték lakhelyeiket, este azután jött az angol rendőrség és elszedte a védekezők fegyvereit. Több kérdésre Sir Chancellor palesztinai főbiztos nem tudott felelni. Például, amikor azt kérdezték tőle, mit szándékozik tenni Hebron városának hatóságai ellen, akik a zsidó hitközség oltalomkérésére azt válaszolták jobb tudomásuk ellenére, hogy nincs semmi baj és azután amikor az öldöklés megkezdődött, semmiféle intézkedést nem tettek a polgárok javainak megmentésére. Mely hallgatás volt a felelet.

Visszhang a nem-zsidó sajtóban

A palesztinai zavargások s vérontások alkalmából a kurzus lapok úgy irtak az arab banditákról, mintha honmentő fajnagyardok volnának. Egyszerűen örültek annak, hogy zsidókat felkoncoltak. Némely antiszemita organumnak egyenesen fájt, hogy a palesztinai keresztények semlegesek maradtak s nem vettek részt az öldöklésben. — A liberális sajtó ezzel szemben az egész világon hangoztatja a kérdés fontosságát. A bécsi világlap, a Presse, több cikkben kifejezésre juttatja ama véleményét, hogy most Anglián a sor megmutatni, mennyire értékeli a palesztinai mandátumban vállalt kötelezettségét. A „Magyar Hirlap” arról cikkezik, hogy akárhogy vesszük is a dolgot, Palesztinában a zsidóság képviseli az európai kulturát a fél-barbár muszlimekkel szemben. Az „Ujság” egyik cikkében hangoztatja, hogy „házát csak vérrel lehet szerezni. . .”

Tiltakozások

A világ egész zsidósága tiltakozik. A varsói hitközség gyászulást tartott, a melyen a 300.000 lelket

számláló hitközség tiltakozott az angol adminisztráció ellen, amely a Balfour-deklaráció ellenére nem óvja a zsidóság jogait. Hasonlóképpen voltak tiltakozó nagygyűlések Zürichben, Newyorkban és legutóbb Nagyváradon Kolozsváron stb. városokban.

15000 londoni zsidó tiltakozott e héten a gyilkolások ellen. Szónokok: Lord Melchett, Hertz főrabbi, Wedgwood nem-zsidó ezredes, a teljesen megvakult Gaster szefard chacham s még többen. Lord Melchett kijelentette: ha Británia most gyengének mutatkozik Palesztinában, elveszti a bírodalom. Hertz főrabbi: A zsi-

További részletek a katasztrófáról

A palesztinai vérfürdőről még alábbi részletes távirataink számolnak be:

London, szept. 1.

Csütörtökön éjjel felfegyverezt arabok megtámadták Cefás városát és 23 zsidót megöltek, egész utcákat felperzselték és a Schell cég petróleumraktárát felgyújtották. Az angol csapatok csak éjjeltájban érkeztek meg. Az áldozatok közül többeket a lángokba dobtak az arabok, másokat rettetően megkínították. Az árva házban hat árva gyermeket megsebesítettek.

Jeruzsálemben az összes üzletek zárva vannak; az utcákon katonai járőrök cirkálnak. Tizenkét angol repülőgép tüntetett az Omár mecset felett péntek délelőtt, amikor a mohamedánok kijöttek. A repülőgépek nagy magasságból hirtelen lecsaptak és az Olajfák hegye felett egészen alacsonyan repültek. Ezt többször megismételték, míg végül az arabok szétoszt. Bagdad főmecsetjében az arab nacionalisták nagygyűlést tartottak, amelyen hevesen támadták az angol kormányzatot.

London, szept. 3.

A Reuter iroda jeruzsálemi levelezője a palesztinai helyettes főbiztos kíséretében végigjárta Hebront; hajmérésztő részleteket közöl az ottani háztlások nyomairól. Az egyik házban 61 zsidó diákok vacsora közben lepték meg az arabok, a vértől áztatott ételmaradékok még az asztalon láthatók.

dók is bűnösök, minék hittek Angliának? . . .

Lefegyverezik a védekezőket

Chulda kolónia lakószíj 8 órány keresztül vitézül védekeztek, a mig megjelent az angol katonaság. Ez először elkergette az arabokat, majd lefegyverezte a zsidó parasztokat s kényszerítette őket a kolónia kiürítésére. Nem használt semmit a telepesek tiltakozása, akik nem akarták otthagyni vagyonukat. Éjjel azután — az arabok felgyújtották a telepet.

Ugyancsak Ekron gyarmatot ürítették ki a lakószíj akarata ellenére.

Egy másik házban 17 zsidót ölték meg; számos holttestet lefejeztek. Rettenetes lehetett a küzdelem a gettó sötét sikátoráiban, ahol nem lehetett megkülönböztetni a barátot az ellenségtől. A hatóságok a legnagyobb szigorral nyomozzák a bűnösöket. Az egyik arab házban három teherautóra való rablott hólnit találtak. A ház lakóinak kései véresek voltak, mire az angol rendőrség rogtón letartóztatta őket. Tizenkét bűnügy már ítéletre vár; további hatvanat most készítenek elő. A razziák napról napra többszáz letartóztatással végződnek. A fosztogatási bűnügyeket angol bírúk fogják sommásan tárgyalni, a gyilkossági esetek pedig az esküdtszék elé kerülnek. Jeruzsálemben, Jaffában és Haifában a helyzet közeledik a rendshez. A kereskedők lassanként kinyitják üzleteiket s a lapok kezdenek újból megjelenni.

Jeruzsálem, szept. 3.

Lifta falut, a zavargások Jeruzsálem melletti főfészket a brit csapatok körülvették és kétszáz arabot elfogtak. Alsó-galileában a beduinok részéről több támadás fordult elő, de ezeket visszaverték. Zemach mellett a beduinokat páncélaútvók segítségével szórták szét. A palesztinai angol főbiztos kiáltványban a felbujtó szigorú megbüntetését ígéri és beisméri, hogy a kormány nem volt eléggé felkészülve az eseményekre. A főbiztos kiáltványa miatt az arabok tüntetéseket rendeztek.

A Központi Iroda segély-felhívása

Az Orthodox Központi Iroda héber felhívással fordult a rabbikhoz a súlyosan sújtott palesztinai testvéreink gyorssegélyezésére tárgyában. A felhívás eredeti szövegét lapunk más helyén közöljük. Külön felhívást bocsátott ki az Iroda a hitközségi elnökökhez melynek szövege a következő:

Nagyérdemű Elnökség!

Szeretett Hittestvéreink!

Az egész művelt világ fájdalmas és döbbenetes részvéte: palesztinai hittestvéreink szörnyűséges katasztrófáját visszhangozza!

Nem kell tehát itt újból lefestenünk: mindenki tudontul ismeri a gyászos, elszomorító képet: miként rontott az embertelen horda gyanútlan, védtelen és ártatlan hittestvéreinkre; miként mészárolt le meglepett otthonában a legkegyetlenebb barbarizmussal egész zsidó családokat; miként semmisített meg hosszú évek türelmével, szorgalmával és áldozatos munkájával teremtett existenciákat; miként tett földönfutóvá, koldussá és szerencsétlenné egész városok zsidó lakószíját!

A munkájuknál, imájuk mellett vagy szent könyveink buvárkodása közben felkoncolt ártatlan hittestvéreink emlékének egy forró könnyűseppel áldozunk!

Mártírjainkat elsiratjuk és imánkba foglaljuk.

Az elüztöt, tönkretett, kifosztott testvéreinket pedig segítsük hozzá otthonuk, existenciájuk újjáalapításához!

Ezeknek áldozatkészen nyújtuk mielőbb segítő testvéri jobbunkat! Sári békesség, csendes pihenés a halottaknak és gyors, hathatós segítség és támogatás a kifosztottaknak!

Erre hívjuk fel a nagyérdemű

Ceres-ételzsir

a szokott kiváló minőségben minden fűszer-csemege- és élelmiszer-üzletben kapható.

Hutter József szappangyár
Olajipar részvénytársaság
Budapest, Erzsébet-körút 6.
Telefon: J. 461-92, 93, 94, J. 408-92

Előjáróság és szeretett Hittestvéreink nemes szívét és elismert zsidó áldozatkészségét!

A jeruzsálemi Magyar Kórel vezetőségétől kétségbeesett sürgőnyt kaptunk, amelyben a hirtelen beállott példátlan nyomort esztelik.

A hitközségek vezetőit kérjük, gondoskodjanak róla, hogy ez a felhívásunk és szózatunk minden hittestvérünkhez eljusson. És hogy mindenki tehetsége és szíve szerint róhassa le nemes áldozatát palesztinai magyar hittestvéreink irányában. Az erre a célra kötelezőleg bevezetendő templomi felajánlásokat és a magánosok önkéntes adományait haladéktalanul továbbítani fogjuk.

Közelednek az ájtatoskodásnak s bűnbánatnak Szent Napjai. Az áhitatos ima és a szelid magabizalls Fielemetes Napjai lesznek ezek. Segítsünk szerencsétlen hittestvéreinken szerény önkéntes adománya-

inkkal is! És akkor beteljesül a megrázó fohász, amelyet Nagyünnepeinken templomainkban a Mindenhatóhoz küldünk: »tesüvoh, te-filoh, ücdokoh máávirin esz rajá hágzéroh» A bűnbánat, a fohász-kodás és a nemes adakozás: elhá-ritják felölünk a szerencsétlenségeket!

Az önkéntes adományok a Magyar Kórel itteni főgondnokaihoz (Frankl Adolf urhoz, Budapest, VI., Eötvös-u. 19.) címzendők.

Budapest, 5689. évi Áv hó 27.-én. 1929. szeptember 2.-én.

Hitrokoni üdvözlettel a magyarországi aut. orth. izr. Központi Iroda nevében.

Hartstein Lajos Frankl Adolf
üdv. alelnök. elnök.

A Zsidó Ujság-hoz beküldött összegeket, melyeket az Irodának továbbítás végett haladéktalanul beszolgáltatunk, lapunkban nyilvánosan nyugtázzuk.

A Zsidó Ujság multheti számában a jeruzsálemi Kajlettől közölt távirat folytán Bernát Sámuel és Berkovics Samu (Bp.) Felsőgöd nyaralón gyűjtést rendeztek. Az eredményezett és lapunkhoz beküldött 55 pengőrt rendeltetéséhez juttattuk. Hozzájárultak: Eislér család (Bpest) 10. Berkovics Samu 7, Bernát Sámuel, Eckstein Mór, Geczovits Salamon, Graner Ignác, Grün Béla 5-5, Hellberger és Schwarz 3, Blau Ernő, Hajnal Miklós 2-2, Lehner, Dr. Leipniker Márk, Eislér Lipót, Glück Péter, N. N., Wilhelm Lajos 1-1.

A debreceni **Paneth-féle** orth. és füstölthús-árú a **legjobb.** Mindezt kérje!

Csodaszép parókák!

Tartós ondulás (Dauerwellen) és hajfestések. — Szolid árak!

Pock Károly
hölygfodrász
Bpest, Andrassy-ut 19.
Telefon: Lipót 999-10

Divatköföde! Javításokat elvállalok. **Oppmann,** Kisdiófa-u. 9. — (Szombaton zárva.)

Tisztelettel értesitem barátaimat és a t. közönséget, hogy a Fränkel-féle **Rombach-u. 12. sz. orth. vendéglöben** az üzletvezetést átvettem.

Budapest.
Hartstein Vilmos
volt dabreceni vendéglős.

Bőjtölés, részvét, mindenfelé

Reich Koppel főrabbi felhívása a budapesti orthodoxiához: (héberül)

A Szentföldön, a Jerusolajim, Chevrain, Czufasz, Tevárjo stb. városokban megtörtént mélységesen sajnálatos és rettenetes erőszakosságok, amelyek következtében oly sok hittestvérünk egész ártatlanul meg lett támadva és gyilkolva,

alulírott rabbiságot böjt elrendelésére indítja.

A böjt *erev Rajs-chajdes* napján délig tart. Gyenge, beteg, öreg egyének és nők akiknek a böjtölés nehezükre esik, megválthatják *R. Méir Bál Nész* javára a böjtöt. A begyült pénzek a meggyilkoltak özvegyei és árvái, valamint a sürgős segélyre szorult szentföldi hittestvérek támogatására fordítanak. Az összegek a hitközségi irodába fizetendők be.

Könyörögjünk a mindenség urához, hadd hallgassa meg könyörgésünket, amikor bajba, vészbe jutott testvéreinkért imádkozunk, távolítsa el tőlük vést és

Legujabb sürgönyeink

(Érkeztek csütörtökön, szeptember 5-én)

Proklamáció

Palesztina főbiztosa Sir Chancellor proklamációt bocsátott ki a palesztinai lakossághoz, amelyben megbélyegezi a gyalázatossá-

Kitűnő minőségű

Hutter

szarvas szappan

kapható minden fűszer- és festékeskedésben. — Gyártja a budapesti orth hitközség rabbinátusának felügyelete mellett: **Hutter József szappangyár, és Olajipar r. t.** Budapest, VII., Erzsébet-körút 6. — Telefon. J. 461—92, 93, 94, 408—92.

N y á r i kalapkiárusítás

szalma, csipke, panama stb. p **1.80**-tól

Filzkalapmodellek csodaszép választékban **4.80** től

Reich Frici női kalapgyár, Vámház-körút 10.

pusztítást, szorultságból szabadságra, sötétségből világosságra, rabságból megváltásra irányítsa őket, nyilatkozzék meg a Mindenható szent hatalma, hadd lássa az egész föld I ten segítségét. Budapest, 5689. Av 26.

A bpesti orth. rabbiság nevében: **Reich Koppel**, főrabbi.

A felhívás következtében az egész hitközség böjtölt. A déli *jajm kipür kotajn* alkalmából megteltek az összes templomok, hol *mincha* után mélységes áhitattal hangzott el az „*Ovinü Málkénü*” bünbánó ima.

A vidéken is számos helyen böjtöltek szerdán.

Bécsben a templomokban az elmúlt szombaton beiktatták az „*Au horachamim*” imát és „*Kél molé rachmim*” imát is recitáltak. Vasárnap az Aguda elnöke, Kohn Pinkász rabbi a Jugendgruppe csoportban ezrek előtt megrendítő gyászbeszédet tartott. Szerdán, *erev Rajs-chajdes* napján általános böjt volt gyászbeszédekkel.

gokat. Azt mondja a főbiztos: „e gyalázatosságok az egész világ összecivilizált népeinek átkai voltak magukra”. A főbiztos egyébiránt a bűnösök szigorú megbüntetését igéri. A proklamációt repülőgépekkel szórták szét a palesztinai városokban.

Beduinok rablási kísérletei

A Szinaj sivatag, Transjordánia és Sziria felől egyes kóbor beduin törzsek Palesztinába akartak betörni. Angol repülőgépek és páncélautók szétkergették őket.

Jeruzsálem, szept. 4.

Az itteni rendőrség ma letartóztatott 320 arabot, kik a hatóságnak ellenszegültek. — A rabbinátus mára böjtöt rendelt el az egész ország területére. A legfelsőbb mohammedán tanács megkezdte egy új épület emelését közvetlenül a Nyugati Fal fölött. A zsidó lakosság ez ellen tiltakozását jelentette be a kormánytól. A legujabb megállapítások szerint a zavargásoknak áldozatul esett 119 zsidó, 87 mohammedán, 4 keresztény. Ezekon kívül megsebesült 334 zsidó, 208 mohammedán, 33 keresztény. — A helyzet általában javult.

A magyar orthodoxia nem képviselteti magát hivatalosan a Kenészi József Gedajlon

Az egész világ orthodoxiája nagy érdeklődéssel tekint a jövő hét kedden Bécsben összeülő orth. világkongresszus elé. A magyar orthodoxia vezetősége kénytelen volt elállni a Kenészi József hivatalos képviseltetéséről, mivel a kongresszuson tárgyalni fognak a § 4. megváltoztatásáról. A hivatalos magyar orthodoxia az Agudával szemben való további magatartását a fejleményektől teszi függővé. Ettől függetlenül a magyar orthodoxia melegen üdvözlöi a kongresszust és hő óhaja, hogy működése áldást hozzon az orthodoxiára.

Béke Miskolcra?

Ismeretes, hogy a miskolci szefardok és az ottani hitközség között hosszú idők óta egyenlenségek vannak. Ezeknek a viszállyoknak békés rendezésére f. hó 2-án Miskolcra utazott Hartstein Lajos az Orth. Közp. Iroda ügyvezető alelnöke, óbudai Freudiger Ábrahám közp. bizottsági taggal együtt. A hitközség és a szefárdok vezetősége a kiküldöttek jelenlétében és vezetése mellett hosszasan tárgyaltak azokról a módokról, melyek mellett a békés egymás melletti működés lehetséges lenne.

A kiküldötteknek végül is sikerült a felek között olyan megállapodásokat létesíteni, amelyek mindkét árnyalatot kielégíteni alkalmasak.

Megállapították kölcsönösen azokat a feltételeket, amelyek a békét garantálják. Mindkét párt a megállapodásokat saját közgyűlése elé fogja terjeszteni, melynek bizton várható jóváhagyása esetén az évek óta húzódó viszályok és panaszok meg fognak szünni.

Iskolakönyvek

bármely iskola részére, valamint találsim, máchzajrim, szefórim, legolcsóbban kaphatók **Müller**-nél Budapest, VII., Dob-u. 19.

A Városmajor-szanatóriumban

A Városmajor fáitól védetten, gyönyörű csendes helyen terül el a budapesti orthodox hitközség „Bíró Dániel” gyógyintézete. Akit a mostani rekkenő hőségben az utja oda visz, nemcsak testileg üdülhet az árnyékos kertben, hanem lelki emelkedettséget érezhet, amikor tiszteletreméltó, patriarchális külsejű zsidó vezéregyéniségek egész sorát láthatja ott. Mint a mult éveken, ez alkalommal is több rabbi-kapacitás keres üdülést a sanatóriumban. Tiszteletreméltó parancsoló koruk bizonyítékot szolgáltat a hívőnek amellyel, hogy a Tóra meghosszabbítja művelőinek életét.

A budapesti főrabbi több év óta már májusban költözködik a gyógyintézetbe. Üde arc-színe, élénk tekintete, amellyel bizonyít, hogy jól érzi magát a dob-utcai lakása után, amely előtt a lármas negyed nagy forgalma bonyolódik le, a jó levegőjű, csendes helyen, ahol tisztelők s hódolói átlándóan látogatják s gyönyörködnek egyénisége finom megnyilatkozásain. Minden érdekli, mindentől van okos megjegyzése, szellemes megfigyelése, tanulságos reniniscenciája. Telve van életbölcseccsel és derűs világnézettel. Most azonban a véres palesztinai események mélyen elsomorítják. Nem tudja megérteni, hogy a törökök miért tudtak jobban rendet tartani az országban, mint a politikailag oly ügyes és kipróbált angolok. Török uralom alatt a Szentfal birtoklása tekintetében — ugymond — eszményi volt a helyzet és most egész talányos, hogy miképen lephették meg a mandatórius hatalmat az események. Hiába — sóhajtja a patriarcha — gó-luszbán vagyunk.

A pesti főrabbinál években sokkal fiatalabb, de mégis sokkal törődtebb nála az ugyancsak a sanatóriumban időző váci főrabbi. Teljes gyógyulása, amelyért annyian imádkoznak, tanítványai s tisztelők ezreinek sorából — még ezideig sajnos, nem következett be. Látogatásunknál észrevehetőleg gyengélkedik, tolókcokban viszik ki a friss levegőre. Mellette sürgő-forog önfeláldozó buzgalomban neje, a rebbecen, igazi Nagyasszony, olyan, amilyenről a Tehilim 45. fejezete azt mondja: „a királynő egész dicsősége a hajlék belsejében nyilat-

kozik meg” (*kol kevüdo bász melech penimo*). És ez az elnevezés ez esetben azért is megfelelő, mert az illető fejezet kezdőszavai „*máaszáj lemelech*” megadják a váci főrabbi művének nevét is. A *למשך שנים* című mű a *Rambam* nagy műve egy részének csodálatos tudással telt kommentárja. Amint a rebbecen mondja nekünk nagy örömmel, a nagy mű második köteté nem sokára megjelenik s ébreszteti fogja az egész magyar orthodox zsidóság körében azt az óhajt, hogy a szerző még soká örülhessen testi és lelki üdésében a mű második kötetének.

A hazai talmudtudomány egy másik nagymesterét köszönhetjük a mádi gáonban. Egész viselkedése megcáfolja 85. életévét. A sanatóriumban is görnyed talmudfoliánsai fölött, „*a halochó négy röfje*” az ő világa, amely élteti s erőben tartja. De azért nem szobatudos. Szó sincs róla. A magyar orthodoxia minden kérdése érdekli Minden kérdésről megvan a saját nézete. Ha megirónk a véleményét egyes dolgokról, azt hisszük, hogy hetekig beszélnének nyilatkozatairól, ezért csak egy külföldi s egy belföldi vonatkozású véleményét adjuk vissza. Az Agudát — mint ismeretes — ellenzi a magyar orthodoxiával való vonatkozásban, de elismeri az Aguda érdemeit az Frecz Jiszróéli orth. hitközség kiválása terén. A belföldi események közül élénken fejtegeti a miskolci helyzetet és a leghatározottabban az ottani szefárd autonómia mellett van, Ujhely mintájára, mert csak ez fogja — ugymond — a miskolci hitközség békéjét biztosítani.

Valóságos élmény volt az, amikor beszélünk adatott a talmudtudásról országosan ismert és tisztelt büdsszentmihályi főrabbiaval Nevelő hatású személyisége. Csupa harmónia, csupa higgadság és bölcseccség. Életfelfogása vissza tükrözteti a régi gaonok chászid-típusát. A valláskodexeken kívül elismerik a kaboló nagyjait, az Ari-t, a Baal Sem-et, de van meggyőződésük és merészségük a tulajdonságok ellen sikra szállni. A gáont

is jelenleg — mint az összes többi rabbikat — a palesztinai gyászos események kötik le. Azután belföldi dolgokról beszél. A szel'd büdsszentmihályi gáon hangja egészen határozott lesz, amikor elítéli a hitközségekben előforduló viszályokat, ha azoknak alapja a szefárd vagy az askenázi rítusbeli árnyalat. Ő — ugymond — ha ilyenre vonatkozólag kérdést intéznek — egyszerűen megtagadja a választ. Mert nem a rítus a fontos, hanem a *lényeg*, az I-tenfélelem, az áhitatos ima és a Tóranulás. Kifogyhatatlan szép gondolatokban, mély midrásokban, amikor erről beszél. Mintha egy klasszikus chászidikus könyvet olvasnánk. Egy kis elbeszélés megragad emlékezetünkben:

— Esőhiány volt, böjtöt rendelték el egy hitközségben s egyszerre azt látják, hogy a hitközség egy rendkívül tudatlan tagja nem vesz részt a böjtben. A rabbi felelősségre vonja, de azután kiderül, hogy nem tudja, miről van szó. Mikor azután elmondják neki a dolgot, elkomolyodik s felajánlja, hogy majd ő imádkozik esőért. Gyunyosan fogadták ajánlkozását. Másnap a szomszédok hallják a szegény *am-hoorec* zokogását, de utána nemsokára megered az eső. A rabbi később megkérdezte, mit is imádkozott oly bensőséggel és eredménnyel. Nagyon egyszerű, — feleli — ismételtam a sziderliből ezt: „*veócázr esz hasomajim velaj jihje motor*”. A rabbi bámulva néz rá, mert nem érti, mint lehet e szavakkal könyörögni, hisz ezek azt jelentik: „Elzárja az egetek s nem lesz eső”. Hát mit értett ez alatt? — kérdi a rabbi. Hát azt: „préseld ki I-ten az eget felhőt, hogy ne maradjon bennük ott fenn több eső”. . . . Lám, a rosszul értelmezett szöveg az áhitattal telítve képes volt áldást hozni.

Szervezeti kérdésekről igen érdekes kijelentéseket hallottunk a gyógykezelt neje kíséretében levő nagyváradi főrabbitól. Nyíltan beszél az erdélyi hitközségek szervezeti állapotáról. A beszercei irodát szerinte immár csak a chő-

Mielőtt **SIRKÖVET** vásárol, saját érdekében kérjen költségmentes Róna Sándor sirkőgyárától, Nyiregyháza. Telefon 219. Orthodox templom mellett.

szid-rabbik tekintélye tartja fenn, a többi erdélyi hitközség és rabbi teljesen elfordult tőle. A főrabbi ur nincs elragadtatva a külföldi, célzatosan informált orthodox sajtó által dicsőített kultusz törvénytől. (Mellesleg megjegyezzük, hogy olvasóink tudják, milyen tartózkodóan ítélte meg — s most látjuk helyesen — a Zsidó Ujság a helyzetet.) A kultusz törvény ugyan lehetővé teszi az ó-romániai területeken az orthodox szervezkedést, de alkalmas arra, hogy az erdélyi zsidóságot négy részre tagolja. Az új törvény értelmében mindenütt alakulhatnak orthodox, neológ, szefárd és (!) spanyol hitközségek. Ez a lehetőség természetesen lovat ad minden féltelen ambíciónak, vagy a könnyelmű elszakadásnak. Az eredmények már mutatkoztak. Az aradi orth. hitközségben szecesszió van. A kolozsvári szefárdok már külön hitközséget szerveztek maguknak. Temesváron az eddigi négy hitközség száma egy új szefárd hitközséggel gyarapodik, Tasnádon a hitközségi intézmények fenntartására épen hogy elegendő taglétszám kettéoszlása készül, ami egy kis chószid hitközség alakítására vezethet, de a régi hitközség felbomlását vonhatja maga után. Nagyváradon a neológok egy része „spanyol” hitközséget akar alakítani. Látjuk tehát: „ha a bomlasztásra engedély adatik, nem tesz különbséget vallásos és nem-vallásos között” (*kivon senilno resusz le-maschisz én mavchin bën czadik loroso*), amely talmudi kijelentés a mi esetünkben azt jelenti, hogy a törvényadta bomlasztás nem fogja megkímélni sem a vallásos, sem a nem-vallásos községeket.

A nagyváradi főrabbival folytatott eszmecsere után, amelynek folyamán alkalmunk volt bámulni a nyugodt, logikus érvelését s nagy emberismeretét, térjünk vissza gondolatban a mai Magyarországra, amelynek egyik legműveltebb orthodox rabbiját köszönhetjük a *ki-kunhalasi* főrabbinak. Nagy megindultsággal hallgadjunk szavait, amelyekben az orthodox zsidó sajtó oly eminenter szembeszökő, de sokak által meg nem értett fontosságáról beszél s különféle remniscenciákat elevenít föl, amelyek mind kapcsolatban vannak boldogult s áldott emlékü Groszberg Lipóttal *לוי* lapunk megalapítójával. — Gyógyulást keres a szanatóriumban a Pesten egyleti rabbiként működő tölgyesi főrabbi, akit nagy tudása s mély vallásos-

sága miatt annyian tisztelnek, valamint a tudós Grosz J. József budai rabbi, kinek állapota e héten rosszabbodott, majd *ה"ו* javult.

Kifelé indulunk, telve vagyunk impressziókkal, érezzük a Talmud mondásának igazságát: a bölcsek *beszélgetéseit* is tanulmányként kell hallgatni s tanulni (*szichász... talmid chachómim . . .*) Hiszen oly rövid idő alatt nagy mesterek szóltak hozzánk talmudról, chásziduszról, Palesztináról, Agudáról.

Sajftim heti szidrára

Irta: HALÁSZ FÜLÖP

„Mikoron bemegy a földre, amelyet az Örökkévaló a te I-tened ad neked . . . tehetsz magad fölé királyt . . . És lesz, mikor majd ül az ő királyi székén, írja le magának könyvbe ezen Tan másolatát. . . . Legyen nála és olvasson benne életének minden napjaiban, hogy megtanulja félni Örökkévaló I tenét, megőrizni ezen Tan ígeit mind és ezeket a törvényeket, hogy teljesítse.”

Hogy a törvény után haladjon a nép fejedelme, igazságosság és jog-szeretet legyenek az ő ékességei, szeretet gyakorlása legyen a leg-szebb, legtündöklőbb ékkő az ő koronájában, — ezt célozza e heti szidránk idézett törvénye.

Szépen értelmezik bölcseink a fenti szavakat: „*Írja le magának könyvbe ezen Tan másolatát.*” Ne elégedjék meg az őseitől örökölt dicsőséggel, hanem *saját* érdemeivel törekedjék öregbiteni trónjának fényét, saját uralkodói erényeivel igyekezzék gyarapítani koronájának ragyogását.

„S legyen nála és olvasson belőle minden napjaiban az ő életének.” „*Jemé chájechó, hajomim* — élte napjaiban” ez a napokra vonatkozik. „*Kol jemé chájechó, hálélajs* — minden napjaiban,” ez az éjjeleket jelenti. Ne csak derűs, szerencsétől körülragyogott nappalokon tartsa a király szemei előtt a Törvény könyvét, hanem éjjeleken, sorscsapások sötét éjszakáin is.

hitközségi szervezetről. Bárcsak többször tennék is . . . Hiszen ha a Talmud elbeszélése szerint R. Akivo és Ben Azzáj, amikor mestereiket életük legintimebb megnyilvánulásainál megfigyelték s azzal magyarázták: Tóra az is, s szükségünk van a tanulásra (*Tajro hi velilmojd ani zchorich*), mennyivel inkább mondható ez, amikor a nagy mesterek szellemi életének periferiájában, szellemi morzsáiban annyi az értékes és tanulságos. — g.

A hagyomány szerint hat lépcsőfokon mentek fel a Salamon által készített királyi trónszékre. A trón előtt egy herold állott. Midőn az első lépcsőre hágott a király, e szavakat kiáltotta a herold: „Ne hajlítsd el az ítéletet!” Midőn a másodikra tette lábát, eme szavakat: „Ne ismerj tekintélyt!” A harmadikon midőn állott a király: „Ne fogadj el megvesztegetést!” A 4-iknél: „Ne ültess magadnak bálvány- ligitet!” Az ötödiknél: „Es ne állíts fel magadnak szobrot!” A hatodiknál: „Ne mutass be hibás áldozatot!” Te király! Igazságosság, jog-szeretet és alkotmánytisztelet legyen a Te vezérelved, a Te vezérfényed. El ne hajlítsd az ítéletet. Ne ismerj tekintélyt. Ne csupán csak egy néposztály boldogítása képezze törekvéseid célpontját, hanem az egész népé, minden egyes alattvalóé! Ne fogadj el megvesztegetést. Szemeidben egyenlő legyen az utszéli koldus a biborpalástos főúrral, ha igazságot kell tenned. Hiszen te atyja kell, hogy légy népednek. Az atya pedig egyformán szereti gyermekeit. Ne ültess magadnak ligitet. És ne állíts fel magadnak szobrot. Ne hajhásszal elenyésző hirnév és dicsőség után. Ne mutass be hibás áldozatot az Örökkévaló, a te I-tenednek. Teljesítsd hűségteljes odaadással a te I-tenadta szent kötelességeidet népeid irányában! . . .

A próba . . .

Irta: HOCH LAJOS. Eger

Reb Szender neve a templom előcsarnokába kifüggesztett fekete táblára került, abba a rovatra, amely »Bikur Chólim« névvel van megjelölve. Nagyon szép és jó szokás. Így az ember a legnagyobb micvók egyikéhez juthat, anélkül, hogy egy huncut krajcárjába kerülne. Gyerünk hát nézzük meg mit csinál Szender barátunk. A sorsa különben is nagyon érdekli, lévén ő a templom udvarban a minche előtti kolecoló és traccsoló társaságnak szeme fénye. Ha ő nincs ott, akkor az egész kolecolás bizony semmit sem ér. Mert hát más ember is tud viccelni, anekdotát elmondani, az emberek nevetnek is rajta, de reb Szender! amit ő tud, azt száz más együttvéve sem tudja. Jellemzésül elég, ha egy tényt elmondok. Tessék ide figyelni. Reb Szender elmondott egy anekdotát. Az emberek a hasukat, vagy az oldalukat fogták nevetésükben. Reb Smelke a szabó, azonban ennél tovább ment, ő ugyanis egész egyszerűen a földön hempergett a nevetéstől. Nohát gyerünk nézzük meg, mit csinál az az aranyember. Mikor a konyhába lépünk, ott találjuk Malkelet, Reb Szender oldalbordáját, aki éppen egy lepedőt csavar, amibe az urát kell kétóránként becsavarni. Szegénynek a keze már olyan piros, mint a főtt rák, a szeme a virrasztástól és a sírástól egészen vörös és beesett. Hm, itt ugylátszik, már nem babra megy a játék. Belépünk a szobába. Reb Szender ott fekszik az ágyban, a szeme lecsukva, az arca lángol, az ajka ki van cserepedve a nagy láztól. A lélekzete úgy nyikorog, mint egy kenetlen kocsikerék . . . Malkele föléje hajol és gyöngéd hangon szól: — Szender lében, vendéged van! Reb Szender kinyitja láztól kiszáradt szemeit és rám néz, a szája széle mintha mosolyra akarna szélesedni, de aztán újra lecsukja szemeit és folytatja a nyikorgó léleg-

az eredményről! Eseteleg már holnap.

Elbucsuztam Reb Szendertől. Nehezen vártam a holnapot. Reb Szender sejtelmes mosolya nagyon kíváncsivá tett. Vajjon mibe tőri a fejét ez a vicces tréfából összeboronált ember? — Másnap a kíváncsiságtól felcsigázva léptem be Reb Szender szobájába. Nos? — sürgettem a beszámolót. Rám se nézett. — Malkele lében — szólt hízegő hangon a feleségének — nagyon megszomjaztam. Hozzál nekem egy pohár sört, de Reb Leib korcsmájából, mert csak neki van jó hideg söre . . . Hirtelen világosodni kezdett előttem. Ez a huncut ember legalább egy fél órára akarja a feleségét eltávolítani. Reb Leib felesége igazi asszony volt. Aki az ő szóáradatába került az nem szabadult ki egykönnyen. Malkele elment.

Most komoly arccal fordult hozzám Reb Szender. — Mindenek előtt menj el Jeruzsálembe, keresd fel bölcs Salamon sirját és kérj bocsánatot tőle, amiért azt mondtad, hogy az ő állítását az én feleségem megcáfolta. Nekem volt igazam, mikor azt mondtam, amit bölcs Salamon megállapított, az szentírás. — Most pedig ide figyelj naiv barátocskám — nem akartalak a csacsi névvel megisztelni, mert félek, hogy a született csacsi megsértem vele. — Betegségem egész ideje alatt egyre azt hajtogatta, inkább ő haljon meg. Szívesen feláldozza az életét én értem. Már akkor elhatároztam, hogy próbára fogom tenni. Ez a mult éjjel meg is történt . . . Van egy hatalmas fekete pulykánk, azt használtam fel tervem keresztülvitelére. Este, mikor a feleségem lefeküdt és mély álomba merült, én óvatosan lemásztam az ágyról és kimentem a kamrába, ahol a pulyka csendesen szenderült. Ugyancsak elsodálkozott szegény, mikor a fejére egy viaszgyertyát erősítettem és aztán ölbe kaptam és gyöngéden cirógatva bevittem a konyhába. Ott a fejére ragasztott gyertyát meggyújtottam és a szoba ajtaját kinyitva, kukoricát hi-

zést. Malkele, kezeit tördelve csendesen sir és egyre hajtogatja: — Ribajne sel ajlem, inkább engem végy magadhoz, mint az én drága Szenderemet! És csókjaival borította el a takarón nyugvó kezét! Ez az önfeláldozó szeretet annyira meghatott, hogy önkéntelenül átvillant agyamon a gondolat. Ha bölcs Salamon véletlenül még élne és Malkelet ismerné, nyomban visszavonná azt a kijelentését, hogy ezer asszony között sem talált egy igazit. — Mint valami bibliai szent, úgy néztem fel Malkele asszonnyra. . . .

Pár nappal rá hire járt, hogy Reb Szender a javulás útjára tért és a jókedve is visszatérőben van már. Ujra elmentem meglátogatni. Mikor beléptem, éppen az ágyban ült és elkeseredett harcot vívott egy zsemlyével, melyet már nemcsak ujjával, de fogaival is tépedesett. — Na Szender barátom — szóltam vidám hangon — te a halált is csuffá tetted. Mikor már egészen a szájában tartott és le akart nyelni, hirtelen kiugrottál és faképnél hagyta ölkelmét. No, de nem is csoda, akinek olyan önfeláldozó felesége van, aki annyi odaadással ápol és folyton azon imádkozott, hogy inkább ő vigye el a Mindenható, ő szívesen feláldozza az életét, csak hogy a tiedet megmentse, annak nemcsak muszáj, de érdemes is meggyógyulni. Mondhatom, a te feleséged az asszonyi hűség mintaképe. Még bölcs Salamonra is alaposan rácáfolt!

Reb Szender csendesen mosolygott szakállába és csak ennyit mondott: — Ne bánsd te bölcs Salamont! Amit ő mond, az szentírás.

— De ő csak azért mondta, mert nem ismerte a feleségedet — szóltam szemrehányólag.

— Én meg azért mondom, mert ismerem — felelte ő rejtelmes mosollyal. Jó asszony, derék asszony, de . . . Különböznél majd beszámolok

tettem egészen a feleségem ágyáig. Aztán hirtelen bebujtam az ágyamba. A többi már magától ment, mint a karikacsapás. A gyertya világitott és a pulyka lassan elindult az elszórt kukorica szemeket bekebelezni. Top, top, top, hangzott minden felszedett kukorica szem mellett. Mikor már a feleségem ágya közelébe ért, én egy éleset füttyentettem. A pulyka arra abban a pillanatban megnyult, a szárnyai a padlót surolták, körbe kezdett forogni és jó ősi pulykaszkás szerint mérgesen rákezdt a jól ismert: Chadró, chadró, chadróra. A feleségem abban a

pillanatban felébredt és a félig be- ragadt szempillái alól észrevette azt a fekete tömeget, amely Chadrochozva a gyertyával a fején körbe forgott. Mit gondolt szegény mást, minthogy az maga a malochhamovesz, a halálangyal, aki értem jött. De mivelhogy veszedelmes közelségben volt az ő ágyához, joggal gondolhatta, hogy tévedésből esetleg őt fogja elvinni. És ekkor összekulcsolta a kezét és vacogó fogakkal, siró hangon felkiáltott: Jaj, Malchamoveszében, az uram ott fekszik a másik ágyban oda tessék menni, én csak a felesége vagyok!.....

Igy keletkeznek tehát s mulnak elhithközségek. Hasonlóan ama „kijőajin” növényhez, amelyről Jaj-nó próféta könyvében olvassuk, hogy egy éjjel keletkezett s egy másikon elhervad.

„Nagyméltóságu urak, mi ez?!“

Egy nem-zsidó író tollából olvassuk a következő, igen tárgyilagos és megszívlelendő sorokat:

A közrendnek és a közbékének kell, hogy valamiféle őr legyen és kell, hogy minden oly durvaságnak, mely kimeríti az „izgatás” vétségének fogalmát, legyen valami megtorlása, mert ha ez a megtorlás elmarad, akkor ebből sokan arra következtetnek, hogy a heccelődés megengedett, sőt talán a felsőbbiségek előtt rokonszenves dolog.

Nemrég azt olvastam a lapokban, hogy egy hazafias ünnepély alkalmából egy egyesületnek egyenruhában kivonult tagjai, nyilván az ünnep hazafias jellegének hatásosabb kidomborítása céljából, Budapest legforgalmasabb uccáján végig ezt énekeltek:

Zsidó kuss — pofa be!
Sajnálatomra egy betűt sem olvastam az ujságokban arról, hogy az ország közrendjének valamely tényezője ebben az ügyben valami kis vizsgálatot indított volna, vagy legalább annyit mondott volna a vidám dalosoknak, hogy „ejnye, fékomadta — máskor legalább a főváros közepén ne csináljatosk ilyet!”

Van itt az ország fővárosában egy csomó intézmény, mely a zsidóságot képviseli, sőt ezek között léteznek oly intézmények is, melyek már nem is léteznek, de ha kell: időnként feltámadnak, hogy egykori vezetőiknek valami „sócher kis szereplésre jogcímül szolgáljanak. Azonban mindezek az intézmények, melyek máskor oly beszédesen tudnak nyilatkozni, olyankor, amikor a Rákóczi-uton erre a szép nótára menetelnek: *Zsidó kuss — pofa be!* — teljes tökéletességgel Wechseltmann lovag siketnémának tetetik magukat, ahelyett, hogy a büntető-törvénykönyvvel a kezükben rendőrséghez, ügyészséghez, kormányhoz stbihez sietnének megkérdezni, hogy „nagyméltóságu urak, mi ez?!“

Egyelőre rövid életűek az új spanyol és szefárd hitközségek Erdélyben

Mai számunk más helyen a nagyváradi orthodox főrabbi véleményét közöljük a különféle rítusok hitközség-alakító lehetőségét nyújtó román kultusz törvény hátrányos hatásáról. Némely hitközségben az elégedetlenség — joggal vagy jog nélkül — azok, azt most nem firtatjuk — azt hitték, hogy rövidesen lehet most új hitközségeket alakítani. Elfelejtették azt ugyanis, hogy a román parlamenti támadások hatása alatt a miniszter bejelentette a törvénynek egy nagyon is halaszató előfeltételét. A miniszter kijelentése szerint ugyanis új hitközség alakításokra csak a miniszteriumi végrehajtási utasítás megjelenése után kerülhet a sor és ez pedig csak akkor következhetik be, ha előbb erre nézve anket vagy kongresszus gyűl össze. Szóval: még hosszú a terminus. Erről a körülményről elfelejtkeztek a hitközség-alakítók. Így történt például Kolozsváron. Egy új szefárd-hitközség alakult meg, az engedélyt megadta a kultuszminiszter, Glasner Akiba főrabbi megjelent audiencián Maniu miniszterelnök-nél, aki rögtön utána jött a dolognak s megállapította, hogy az en-

gedélyt tévesen adták ki és rögtön hatálytalannította is, úgyhogy a szefárd hitközség összesen harminc napig élt.

Szatmáron, ahol a Guth- és a Freund-párt viaskodnak, alighanem ugyanez történt. Erre vonatkozólag a következő gunyos közleményt, melynek hangjával természetesen nem azonosítjuk magunkat, olvassuk egy erdélyi lapban, „Freund Chaim spanyol akar lenni” cím alatt:

A nyári kánikulában vészshirként szaladt végig Szatmáron:

— Freund Chaim spanyol akar lenni! Szó sincs róla, mintha Freund — Alfonz királlyal lépett volna összeköttetésbe, vagy Madriddal vette volna fel a diplomáciai összeköttetést. A dolog sokkal egyszerűbb és veszélytelenebb. Az új Vlád-féle kultusz törvény szerint Erdélyben is lehet spanyol hitközségeket alapítani. Mit tesz ilyenkor egy Freund Chaim? Hogy az a Guth megpukkadjon, képes felcsapni spanyolnak. — Egészen természetes, hogy ebben a lépésben hívei is követni fogják. Rövidesen előáll az a csoda, hogy Szatmár etnográfiai színeibe spanyolok is vegyülnek. De szerencsére Guth sem az a fiú, akit a stratégiai lépések készületlenül találhatnak. Ugyanis Freund a kultuszminiszteriumban már elintézte az engedély ügyét, amikor megjelent a Guth delegátusa és hogy, hogy nem, az engedély kiadását felfüggesztették.

HIREK

NAPTÁR

Sáboz Sajttim, Elűl 2. VI. Perek.
Sáboz kezdete (Bpest): 5 óra 55 p
kimenetele „ 6 „ 50 „

Olvasóinkhoz! Felkérjük mindazon igen t. olvasóinkat, akiknek előfizetése f. hó 1-én vagy még előbb lejárt, hogy azt postafordultával megújítani sziveskedjenek. Az átutalás legegyszerűbb módja belföldön postatakarékpénztári csekk útján (50,791 sz.): külföldön pedig (évi 22 P) postautalványon eszközölhet. (Romániában az utalványon az összeget a postahivatalnok tölti ki!) Régóta hátralékban levő t. előfizetőinknek postai megbízásokat küldtünk és kérjük azoknak szives beváltását.

— Uj bézs-hamidros Pesten. A budapesti orth. hitközség új Tóra intézménnyel szaporodott. A Kazinczy-utcai templom udvarán új bézs-hamidrost nyitott tetemes áldozatokkal. Az új Tóra-hely felavatása Rajs-chajdes első napján, csütörtök este folyt le. Steif Jonatan rabbi magasszárnyalásu avatóbeszédet tartott. Az előjáróság majdnem teljes számban jelent meg óbudai Freudiger Ábrahám elnök vezetése alatt.

— A sárospataki főrabbi új műve. Németország orthodox körében feltűnő jelenség észlelhető Hirsch Sámson Rafáel rabbi működése értékelése körül. Hirsch volt a mai nagy frankfurti orthodox hitközség megalapítója és német nyelvű műveiben az orthodox életfelváltást akarja minden viszonylatban érvényre juttatni. Mégis legutóbb oly hangok nyilatkoztak meg, hogy tulajdonképpen Hirsch a maga fel-fogásában, amelyben az európai kultúrának majdnem a zsidó tartalommal való egyenrangú szerepet juttat, tulajdonképpen asszimiláns. Más oldalról kétségbevonják, iratának tudományos ötletszerűségén felülemelkedő értékét. Ez indította Fischer Fülöp sárospataki főrabbit, a Zsidó Ujság kitűnő munkatársát, hogy egy értekezéssel szóljon a kérdéshez. Az értekezés (Nachlass Cevi, über den geistigen Nachlass S. R. Hirsch's) lelkesedéssel tör lánczát a nagy zsidó vezérférfiu műveinek az idők változó divatját túlélő s örök értékű propagáló volta mellett s azt bizonyítja, hogy a Hirsch műveinek egyik a legkiválóbb ismerője a sárospataki főrabbi.

— A győri főrabbi Győrben marad. Mint Győrben írják nekünk legilletékesebb helyről, — az a hír, mintha a győri főrabbinak szándékában volna hitközséget Ungvár rabbiszkéivel felcserélni, teljesen alaptalan.

— Uj orthodox népiskola. Érsekujáról jelentik: Az orth. izr. hitközség népiskolája már régóta szüknek bizonyult, azért a tanügyi hatóság már éveket ezelőtt meghagyta, hogy a hitközség gondoskodjék egy megfelelő iskolahelyiségről. Némelyek azonban feleslegesnek tartották az orth. iskolát, mert „a neológok nemrég építettek egy nagy modern iskolát, a gyerekek oda is járhatnak, hisz az is zsidó iskola!” Mások megint csupa önzésből, vagy kicsinyes anyagi érdekből ellenezték az építést. De mindez nem tudta az építkezést meggátolni. Kohn Rafáel hitk. elnök, Binét Gáspár alelnök, Reichfeld Gábor iskolaszéki elnök és Lövy Herman alelnök teljes erővel az iskola építési terv megvalósításához láttak. A tanév megkezdésével a külső munkákra szoruló épületet már átadták rendeltetésének ideiglenes avatás keretében.

— Elhunyt a pápai ros-hakohol. A Mindenható kifürkészhetetlen akarata folytán ismét nagy gyászban a pápai orth. izr. hitközségnek. Breuer Lázár, a hitközség érdemus elnöke, Pápa város képviselőtestületének tagja, valamint a helybeli vallási és karitatív egyesületek vezetője tagja, családjának és hitközségének mélyesége bánatára, életének 67-ik évében, augusztus hó 29-én, Bécsben, ahol régebbi

bajára keresett gyógyulást, 2 heti kinos szenvedés után elhunyt. A megdicsőült az igazi ros-hakohal mintaképe volt. Szerénységénél csak szivjósága volt nagyobb. Békeszeretetét csak emberszeretete multa felül. Amit a háboru alatt menekült galíciai testvérekkel tett, az biztosítja neki a mennyi údvösséget. Hitközségét rajongásig szerette, még halás ágyán is állandóan érdeklődött a hitközség ügyei iránt. Hült tetemét családja hazaszállította és Pápán helyezték elmult pénteken a késő délutáni órákban örök nyugalomra. Óriási közönség adta meg az elhunyt nagy férfinak a neki kijáró végtiszteletet. A temetésen megjelent a város vezetősége részéről dr. Tenzlinger József polgármester egy nagyobb számú küldöttséggel, valamint a más vallásuk nagy tömege, mert ő, midőn hozzá fordultak, nem ismert felekezeti különbséget, erején felül adott bárminek. A pénteki előrehaladott idő miatt csak Pressburger rabbi tartott heszpedet. El-csukló, siró hangon emlékezett meg a megdicsőült kiváló emberi éreneyeiről. A beszédét gyakran megszakította a gyászközönség hangos zokogása. Ezután a Chevra, valamint a hitközség előljárói vállukra vették a koporsót és vitték a Tiferesz Bachlirim tagjai ugyszintén a Pressburger Mihály rabbi vezetése alatt álló jesiva tanulói által megásott nyitott sírhoz, ahol a család tagjai szivettépő jelenetek között „mechile“t kértek. A halálhír vételekor a városházára kitűzték a gyászlobogót, a város kereskedői pedig felekezeti különbség nélkül, a temetés ideje alatt zárva tartották üzletüket. A hitközség képviselőtestülete f. hó 1-én nagy számmal látogatott gyászülést tartott, melyen Eisler alelnök kegyeletes szavakkal adózott Breuer elnök emlékezetének. Akinek érdemeit a hitközség jegyzőkönyvileg megörökítte. Határozatba ment, hogy a megdicsőült iránti kegyeletből az elnöki székét 1930. január 1-ig nem töltik be. Dr. Kende Ádám és Fischer Gyula hitközségi előljárók, valamint Böhm Samu képviselőtestületi tag adózták még az elhunyt nagy férjü emlékének. Böhm Samu a jótékonyági intézmények nevében ígéretet tett, hogy az elhunyt intencióinak szellemében fogják továbbra is kifejteni működésüket.

— Magyar zsidók egyesülete Párisban. A Párisban tartózkodó magyar zsidók a kölcsönös segélyezés és jótékonyág céljaira egyesületet alakítottak ilyen néven:

אדמה כשר

VÉ Nus

ételzsir

Synders győri orth. főrabbi ur
hechserével ellátva.

Venus ételolaj

kiváló minőségben minden fűszer,
csemege és élelmiszer üzletben
kapható. Gyártja:

Olajművek r.-t.
Kohn Adolf és Társa
Győr — Budapest, Zoltán-
utca 16. Budapest: 208-22.
Képviselet:
Sussmann Lipót és Társa
Telefon: „Ujpest” 161.

Société de secours mutuels „Transylvanie”. A közgyűlés szeptember 2-án volt. Elnök: Végh Barontch, főtitkár: Illovcics Mayer. Mindenféle felvilágosítás kapható: Paris, Siège Social, Café Tambour 10 Place de la Bastilla alatt.

A galántai főrabbi tanítványainak szövetsége összejövetelt tart. Elül 15-én (szeptember 20-án) lesz a szövetség közgyűlése Galántán. Előzőleg szombat délután mincha előtt a főrabbi alkalmi szónoklatot tart. Vasárnap délelőtt előértekezlet van. Délután a közgyűlést Buchsbaum főrabbi ur nyitja meg. A választások megejtése után Berochajsz traktátus tanulásának befejezése lesz és úgy a főrabbi mint több tanítvány előad e témáról: *Techilász zemán keriasz semá* (Berochajsz 2). Lakásról gondoskodva. A szövetség minden tagját meghívja ezennel és számíteljövelelére. Előzetes bejelentés igen kívánatos az elhelyezés céljából.

Kettős haláleset. Torna tudósítónk jelenti: Pár héttel ezelőtt hunyt el 87 éves korában hitközségünk egyik tekintélyes tagja: Reb Ezriél Jakaj Schwarcz. Az elhunyt jeles tanítványa volt a híres gyarmati gáonnak Reb Dóvid Deutschnak, a szikszói rebbenek, Reb Hilel Koloméernek és Reb Efrájim Csabaernek. Temetése impozáns részvét mellett ment végbe. Heszpedet tartottak: Tannenbaum Emánuel tornai főrabbi, aki többek között kiemelte az elhunyt ama nagy érdemét, hogy a 60 év előtti kongresszusi harcban buzgó tevékenységet fejtett ki az orthodoxia érdekében. Beszéltek még: Tannenbaum Mór szépsi-i főrabbi, Tannenbaum Sándor helybeli dájén és a Sasz-chevra nevében Guttmann Dezső mint *gábe* bucsuztatta a halottat. A temetésre megérkezett a Nagyváradon lakó egyetlen fia Schwarcz Soma, a Schwarcz és Ullmann vasnagykereskedő cég főnöke. — Alig múlt el a gyászhat és a Nagyváradra irányított távirat az anya temetéséhez

hívta az egyetlen fiút, és az első temetés után 17 napra ismét temetésre gyülekezett Torna városkájába, az utolsó tisztséget megadva a köztiszteletben élt 83 éves matrónának. A nagy tömeg őszinte részvéttel tekintett a szüleit vesztett fiúra, aki fájdalommal mondhatja most az Elül-zsoltár ama részletét: Apám, anyám elhagyott, de I-ten támogat (ki óvi veimi ozovoni. . .) תנב"ה

Jótekonyság. Karlsbadban a múlt héten Eidinger bécsi bankár az ott időző szülőlködő talmudtudósok között harmincezer cseh koronát szétosztott. Az adományozónak híres póre volt Gróf Czerninnel.

Zsidó ifjuság és orth. sajtó. Ily című közleményünk, amelyben Fisch Ernő az orthodox zsidó szellemi élet egyik fontos kérdésére rámutat, élénk visszhangot keltett, mint több oldalról hozzánk érkezett levelekből láthatjuk. Az orthodox ifjuságnak szüksége van organumra, az kétségtelen. Ennek keretén belül eleget kell tenni a jesivában tanulók szellemi mozgékonyágát elősegítő kívánalmaknak is, ez is kétségtelen. A szükséglet megvan, de a megvalósítás egyelőre nehézségekbe ütközik. A megvalósításig azonban készséggel helyet adunk a dologhoz tartozó, kizárólagosan objektív felszólalásoknak.

Adakozzunk a díszeli templom építésére. Díszel orth. hitközsége a magyar-zsidó vértanúság egyik állomása. A kis dunántúli hitközségben 1919-ben kilenc zsidót megöltek és a többi tagok elmenekültek. Most kezdődnek új élet, ha nem volna olyan rossz a gazdasági helyzet. A templomot helyre akarják állítani, de nincs pénzük a díszelieknek. Nagy micvót tesz, aki hozzájárul. Adományokat továbbít a Zsidó Ujság is.

Zsidó-e? Egy ungvári lapban olvassuk, hogy Szatmáron letelepedett egy ó-romániai banktisztviselő, aki fiát zsidó hittanra küldte. A vallástani órán ott volt egy ügyvéd

kis fia s hazajövet azt mondta neki: Képzeld apa, az a Gelb fiu is azt mondta, hogy ő zsidó, pedig egy szót sem tud — magyarul. . .

Kántorválasztások. Az ungvári orthodox hitközség metszőkántorrá választotta a Zsidó Ujság hűségese barátját, Klein Dezső hajduböszörményi kántort. Uj, igen szépen dotált állását az ünnepek előtt foglalja el. — A szerencsi orth. hitközség f. hó 1-én tartott közgyűlésén megválasztotta metsző-előimádkozójává Fránkel Mór hajdudorogi lakost, volt nagyváradai metszőt.

Családi hírek

Klein Zsigmond kereskedő (Pápa) eljegyezte Reb Saul Müller leányát Annát (Budapest).

Moskovits Annuskát Nagymihály (Mihalovce) eljegyezte Moskovits Jenő terménykereskedő, Boldva.

Talásim, Máczorim, Tefilin, Mezúesz és mindennemű imakönyvek legolcsóbban kaphatók Szántó Zsigmond könyvkereskedésében VII, Sip-utca 12. (a nagy hitk. székházában.)

REMÉNY

zsidó ifjusági folyóirat. Zsidó ifjusági regények, elbeszélések, darabok, sakk, stb. Szerkeszti: Dr. Molnár Ernő Félévre 4 pengő. Budapest, IV., Magyar-utca 3.

Figyelem! Orth. kóser házikoszt

Jól, olcsón, izletesen étkezhet

Richter Nővérekénél,

Bpest, VII., Holló-u. 12. I. 10.

Pollák Sarolta kozmetikai intézete, Budapest, VI., Andrássy-ut 38. I. em. Párizsi Áruházal szemben. (25 éves működés.) Hajszálak kiirtása arcról, karról, szepőlök, pattanások, összes szépség hibák kezelése. — Szemőcsirtás. Arcápolás, bértrendszer. — Miracle hajeltávolító szer szétküldése utasítással. Minden eddigit felülmúl! (Prospektus) Díjtalan tanácsadás.

Hittestvérünk! Csak szombattartó cégnél vásároljon! Posztó, divatszövet, szabókéllékek. áruháza nagyban és kicsinyben. Különlegességek uri- és női-szövetekben. — Billiárd- és játékasztal posztó Előfizetőinknek 5% engedmény. — Seidner Lipót áruháza Budapest, Kertész-u. 43. Tel.: J. 450-87

Az Orth. Közp. Iroda felhívása a rabbikhoz a palesztinai kárvallott testvéreink segélyezése érdekében:

אל כבוד הרבנים הגאונים וצדיקים מנהיגי ורועי הקהלות איש על מקומו שוכט"ס

אחדשהדר"ג נ"ה הנה קול נהוי מציון ויללה מארצנו הקדושה תובב"א כי בעוה"ר עלה הכורת עליהם. הרום ולא חמל, וגם רבים חללים הפילו הערביים הרשעים וקיימו דברי הנביא משא בערב וכו', הציתו אש בהבתים והחריבו חיל וחומה. כל הנמצא בהבתים קצצו שברו ופזרו בחוצות. במשך רגעים אחדים נעשו עניים ואביונים גם בעלי רכוש. העשיר בשורו והעני בשיי. וצעקת אחינו האומללים הגיע עדינו להושיט להם חיש מהרה תשועה ועזרה. כי מלבד המהפכת סדום אשר בין לילה ה' גם אלו מאחינו אשר ניצולו בעה"י מפח יקוש בצרה ועקה גדולה המה. אחרי שארה"ק נעשתה למקום מלחמה. חדלו השוקים ונשמו החוצות. אין עובר ושבו. ואין מביאים הדברים הנצרכים לאכול להשיב נפש. אשר מכולם עלה השער למעלה למעלה. הווקר יאמיר והפרומה כלה מן הכיס. העוללים שואלים ללחם ואין. לכן למען ציון לא נחשה. ולמען אחינו ממדינתנו היושבים בארה"ק העובדים השית ולומדים רה"ק מתוך לחץ ודוחק ל"ע נרים קולינו בקול חוצב להבות אש לעורר לבבות אחב"י רחמנים בני רחמנים ממדינתנו יצוי ועושו חישו נא ודורינו תרומת ידכם כאשר תשיג ידכם ולמהרו לשלחו אלינו למען נוכל להגיע במהירות האפשרות למקום הקודש השמים בעוה"ר ושם יתחלק פני ערך הראוי לטובה.

והנה הרבה גדולים מחוץ למדינתנו גזרו תענית על החורבן והשממה הזה. אבל אין אנו רוצים לגזור ח"ו גזירה על הצבור שאין רובם יכולים לעמוד בו בדור החלש הזה. וגם לא יגיע מזה שום תועלת לאחינו האומללים. אבל עכ"פ חיובא רמיא על כל איש ואיש לתת פדיון נפש לפי מכסת ערך נפשות ביתו כפי אשר יוכל. ולהגיעו באמצעותינו לאה"ק. ואחב"י ילדי ארצנו בארה"ק תובב"א שאין להם שום רכוש עצמי ואין עומד תחת גוים עשירי ואדירי עולם. אין להם כמנקען עם מיליאנען-פאָנַדַם. והמה נצרכים לזה ביותר. ורק אלינו כשלוהי הבודא ית וית עיניהם תלויות.

לכן נבקש מכהדר"ג נ"ה לעמוד ולהתאמץ עם רה"ק דקהלתו יצוי ביחד, אשר גם אליו יחדנו הדיבור. נא תעירו ותעוררו כל אנשי קהלתו והסביבה על כל הדברים הנאמרים בלי השמטה גם רגע אחת. וגם ליחד לכל העולה לתוה"ק מי שבירך א' לתכלית זה. והמרחם ירוחם מן השמים עתה כאשר נעמוד על מפתן פתח שנה החדשה הבא עלינו ועכ"ל לטובה. להיות נושע עם כל מיני הישועות בכוח'ט בספרן של צדיקים אביר. הכותבים בדמע ובעינים צופיות שירחם השית במהרה על עמו בכל מקומות פזוריהם ולהרים קרן תוה"ק וקרן ישראל בכלל ובפרט א"ס. פה בודאפעסט ד"ך מנחם-אב ררפ"ט לפ"ק.

חיים אלעזר הכהן הארמשייין משנה. אברהם מ"ש פראנקל נשיא הלשכה.

Frankl Adolf, Budapest, VI., Eötvös-utca 19.

Verő Adél leányinternátusa, Bpest, Vilma Királyné-ut, Fasor 50. Tel. A. 288-13. Továbbképző tanfolyamok. — Elméleti és gyakorlati előkészítés a kereskedelmi pályára. — Vallásos nevelés. — Kóser ellátás. — Bentlakók, félbentlakók és bejárók. — Beiratás naponta 10-1-ig és 4-6-ig.

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

ALAPITOTTA:
Groszberg Lipót

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., SÍP-UTCA 10.
TELEFON: J. 425-90. CSEKKSZÁM: 50.791.
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ

SZERKESZTI:
Groszberg Jenő

Az orthodoxia világ-gyülekezete

A szentföldi százharminc vértanu emléktől táplált borongós hangulatban kezdődött Bécsben a hét keddjén az Agudasz Jiszróel orthodox világszervezet kongresszusa, a *Kenészió Gedajlo*; a nagy gyülekezet. Az Aguda mar a háboru előtt ugy formulázta célját és törekvéseit:

megoldani a zsidóság kebelében felmerülő kérdéseket a Tóra és a hagyomány szellemében.

Ez a célkitűzés magában foglalja tulajdonképpen a zsidó problémák összességét. Milyen közösséggel érzi zsidót tehát nem érdekelné egy ilyen nagy célok szolgálataiban álló szervezet? Mert mi lehet minden zsidó számára égetőbb kérdés, mint az: miképpen lehet a külvilág, a modern viszonyok adottságai mellett az örökérvényű Tóra parancsait s előírásait megtartani? A kérdés olyan nehéz, hogy egyes ember és egyes hitközségek meg nem oldhatják. Az egész zsidóság összessége szükséges hozzá. A legszembetűnőbb és legfélelmetesebb, a bünbánat, a felelősségérzet ünnepein fohászokunk azért, hogy az egész emberiség egy csoportot, egy agudát alkosson, megtenni a Mindenható akaratát (*vejéoszü chülom agüdo echosz*). Amig ez az egyetemes, általános emberi „agüdo” megvalósul, nekünk zsidóknak kötelességünk közösségünket az I-ten parancsait teljesítő agüdo-vá alakítani. Közös erővel ezt a célt jobban lehet elérni. Az Aguda ezért az egész orthodox zsidóságot szervezni, egyesíteni, tömöríteni akarja a Tóra zászlaja alá, hogy a különféle országok vallástörvényhü zsidósága vállvetve támogassák egymást.

Amikor egyrészlől a hitelenség az egész zsidóságot valami likvidálható elavultságnak hirdette, másrészlől a külvilág népeitől átvett nemzeti frazeológiától befolyásolva a zsidóságban csupán

nacionalizmust véltek látni s a zsidóság jövőjét csupán a nacionalizmus formái között gondolják megmenthetőknek, az Aguda azt a régi, de sokaknak feledésbe ment igazságot kezdte hirdetni: a zsidóság Tóra-nép, a Tóra törvényei megtartására rendelt közösség.

E közösség megtartására való eszközöket az idő határozza meg. A cél mindig ugyanaz, az eszközök változnak. Ezt már Hillel állapítja meg *Berochajsz* traktátusának végén: „ha látsz nemzedéket amelynek nem drága a Tóra, gyülekezél, mert írva van: ideje cselekedni az Örökkévalóért, ha megszerezik a Tórát.” A mai időben is a külvilágtól eltanult szervezkedéssel akarjuk megvédeni a szent örökséget. Az Aguda e szemszögből a zsidó klál, a közösség, a zsidó *czibür*, a gyülekezet iránti köteleltséget szimbolizálja, amelyet a hagyomány szentéletű mesterei számtalanszor szívünkre kötnek.

A Kenészió Gedajlo tehát mindazokról a kérdésekről tárgyal, amelyek a zsidóságot felvértezik a létküzdelmében. S mi lehet ilyen szempontból fontosabb mint a zsidó nevelés: a *chinüch*. Két napon keresztül különféle országok küldöttségei referálnak arról, milyen náluk az orthodox iskoláztatás. A *chinüch*ot venni kell a szó legtágabb értelmében, a jesivák támogatásától, *siürök* rendezésétől, a leányok orth. szellemben való neveltetéséig és az ifjuság olvasmányai megválogatásáig. A kongresszussal párhuzamosan folyik az Aguda egyik intézményének, a *Keren Hatóra* alapján négy napig tartó konferenciája, amelynek centrális kérdése: miképpen lehet a *limüd*-öt, a Tóratanulást ismét a zsidó élet főténykedésévé tenni. Az Aguda e téren igen sokat tett. A lublini hatemeletes házban elhelyezett rendszeres pedagógiai elveken felépülő jesiva, a

mely a „*Jesivász cháchmé Lublin*” nevével viseli, nem létesülhetett volna az Aguda propagandája nélkül. A Lengyelországban virágzó női „*Bajsz Jakajo*” iskolahálózat, amely a lengyel zsidóság női rétegét a zsidóság szolgáltatáiba állította, az ő érdeme. Palesztinában is sokat tett a régi értelemben vett Tóra-iskolákért és az orthodox különállásért. A *chinüch* mellett a zsidó vallástörvény oszlopai: a *sabosz* és a *kásürüsz*. Ezek az oszlopok állandó nyomásnak vannak kitéve. A modern gazdasági élet a szombat megtartását megnehezíti, a rituális levágatás pedig az állatvédelemben burkolt antiszemitizmus kedvelt támadási felülete. Minden közösség ereje, reménye az ifjuság. Ennek megnyerése sem lehet minden országban s minden időben egyforma eszközökkel elérhető, de a legfontosabb dolog annak elismerése, hogy az orthodoxiának is törekedni kell számot vetni az ifjuság különleges lelki-ségével. Mindezekkel a problémákkal foglalkozik a Kenészió Gedajlo. Mivel a zsidóságot a maga teljességében fogja fel, belátja a palesztinai probléma fontosságát is és azért több ülésen tárgyalás alá kerül, hogy mit kell a zsidóságnak az erecz-jiszróeli kérdésben tenni. — Ime: *chinüch*, *jesiva*, nőnevelés, *talmud-tóra*, orth. különállás, *sabosz*, *sechitó*, *Erecz Jiszróel* — a feladatoknak milyen sokrétűsége szól felénk az Aguda-kongresszus tárgysorozatából. Mindeme szép és magasztos program dacára, a speciális magyar viszonyok részünkre bizonyos rezerváltságot parancsolnak az Agudával való közreműködés tekintetében. — Adja a jó ég, hogy a hozandó határozatok áldásos tettek alakuljanak s a Tóra-nép erejének fokozására szolgáljanak. *Ész lászajsz*, Elérkezett a cselekvés ideje!

Pályázatok

A salgótarjáni Chevra-Sász „Talmud-Tóra” iskolájánál egy nő és egy nőten melámed-állás betöltendő. Pályázótól megkívánatik, hogy יישורבית legyen és חורש תורה oktatás tekintetében kellő gyakorlattal bírjon.

Pályázatok: Rosenberg Ignázt elnökhöz küldendők.

A pápai orth. hitközség pályázatot hirdet egy שורבית מורה 35 éves aluli oly állásra, melyre 35 éves aluli oly magyar honos metszők, kik három elismert orthodox rabbitól kabbóólh-val rendelkeznek, pályázhatnak. Javadalmazás: fizetés megegyezés szerinti, megfelelő lakbér és szokásos mellékjövédalom. — Próbaelődásra csak meghívottakat bocsátunk. Pályázók folyamodványukban ismeretessék eddigi működésük helyeit és családi körülményeiket. Az állás azonnal betöltendő.

Pápa, 1929 szeptember hó.

Ifj. Eisler Mór hitk. alelnök.

A kispesti orth. izr. imaegyesület keres azonnalra egy שורבית מורה. Javadalmazása schitesz és lakáson kívül fixfizetés megállapodás szerint. Bemutakozás hétköznapokon is. Utiköltség csak a meghívottnak térített meg. Kispest, 1929. szeptember 4.

Szatmári Jakab, elnök, Toldi-u. 24.

A nyirmadai Talmud Tóra-egylet keres egy שורבית מורה melámed-ot. Pályázati kérvényben feltüntetendő: kor, képesítés és eddigi működés. Fizetés megegyezés szerint. Utiköltség csak meghívottnak lesz megtérítve. Nyirmada, 5689. Elül.

Jungreisz, főrabbi.

A vámospércsi orth. izr. hitközség a nagy ünnepekre kellemes hangú, megfelelő vallásos נעל elöimádkozót keres. Fizetés megegyezés szerint. Utiköltséget csak a megválasztottnak térített meg. Vámospércs, 1929 szept. 2.

Az elnökség.

Iskolakönyvek

az ország összes iskolái részére kaphatók Müller-nél. Budapest, VI., Laudon-utca 2.

Tálészim, Máczajrim, Szeférím.

Apró hirdetések

Hirdetési díjszabás: minden szó egyszeri beiktatása 16, vastagon szedett betűkből 32 fillér. Állást keresőknel szavankint 13, vastagon szedett betűkből 26 fillér. Apróhirdetések felvétele: Budapest, VII., Sip ucca 10. — Jelíges levelek kettős betűkben válaszbellyel ugyanoda intézendők. — Apróhirdetések csak a díj előzetes lefizetése mellett közölhetők.

HUSZONEGY ESZTENDŐ óta közvetít házasságot Nagy Jenő Rákóczi-ut 57-b. — Telefon (cégnélküli levelezés).

FIATAL özvegy, 35 éves, 4 gyermekkel, nagyobb orth. hitközségben mint kántormetsző működik, biztos existenciával, keres al kalmas partiet. fiatal özvegyet vagy idősebb leányt 30—35 évesig, aki hiséges anya tudna lenni gyermekeinek, némi hozománnyal. Leveletet „Gyermekszerető” jelígre a kiadóba, csakis szigoruan vallásosaktól.

BENÓSÜLÉS! 30 év körüli vallásos órásegédet keresek, aki benősülne nagyobb vidéki városban levő órá és ékszerüzletbe. Teljes címmel és referenciákkal irt ajánlatot „Szombattartó” jelígre kérek a lap kiadóhivatalába.

SZÉP. kellemes, líris-tenor hanggal rendelkező baál sáchriznak vagy baál műszafnak ajánlkozók a főünnepekre, lehetőleg orth. hitközségbe. Cim a kiadóban.

PERFEKT gyors- és gépirónó bármely szerény díjazással szombattartó állást keres. Kohn Margit, Rombach-u. 13. II. 5.

FELTÉTLEN KÓSER פטר תורה 38 cm. magas, olcsó áron eladó. Megtekinthető s Tórász Cheszed templomban, Braun Izrael rabbinál, Bpest, VIII., Szövetség-ucca 43.

JÓ CSALÁDBÓL való 4 középiskolát végzett orthodox fiu vagyok. Vidékre, szombattartó nagyobb fakereskedő cégnél mint gyakornok elhelyezkednék. 14 éves öcsémet szombattartó üzletbe vagy iparoshoz elhelyezném. Schwartz Ottó, Kispest, Jókai-utca 101.

FIATAL szakképzett pincemester, ki likörgyártáshoz is ért, jelenlegi állását elcsereálni szeretné. „Megbízható kóser” jelígre a kiadóba.

SZOMBATTARTÓ fiut, ki szüleinél lakik, állandó munkára felveszek. Eötvös-u. 24. I. 16.

SZOMBATTARTÓ könyvelőt, ki más munkát is végez, azonnali belépésre keresek. Cim a kiadóban.

JÓ HÁZBÓL való szolid árvalány ajánlkozók szigoruan orthodox házba: háztartásban segédkezni, kézimunkázni, esetleg 1—2 gyermek mellé is. Családias bánásmódra reflektál. „Lehetőleg vidékre” jelige.

SZOMBATTARTÁSSAL fizető tanulólányok felvételnek. Mlle Irén női divatszalon, Akácza-u. 57.

KELLEMES HANGU baál kajre és baál tokeá, műszaf előimádkozói állást keres. „Talmidchóchom” jelige.

MÉSZ, fával és szénnel égetett, kömentes minőségben, pontos szállítás mellett állandóan kapható Pollák Zsigmond cégnél, Debrecen, Miklós-u. 13.

SÍRKÖVEK minden kivitelben legolcsóbb gyári áron Schreiber Jakob villanyerőre berendezett sírközemében Debrecen, Hunyadi-utca 14.

Kundmachung

Wirkungsvolle דרישה in deutscher Sprache für jede erdenkliche Gelegenheit wie zum Beispiel Barmizvo, Chasene u. s. w. Gast-u. Antrittsreden verfertige von Fall zu Fall zu mässigem Preise, unter Discretion. Honorar von 5 P aufwärts, 50 H. Portó recomman dirt im voraus erbeten. — Mein Sirkövek auf Perek, Preis: 1.20.

Rabbiner Israel Braun Budapest, Szövetség ucca 43. Érdeklődés alkalmával válaszbélyeg mellékelendő. A dröse-ért járó tiszteletdíj előre küldendő be.

Schück

orthodox fiuinternátus Budapest, Kertész-u. 32. Bennlakó diákok szeretetteljes gondozásban részesülnek.

Felölös szerkesztő és kiadótulajdonos GROSZBERG JENŐ.

Hoffmann és Társa könyvnyomda Budapest, VI., Próféta ucca 7